

Sverige redo för

Open Skies

Rustningskontroll genom öppenhet

AV LARS-OLOV JOHANSSON

Genom det förtroendeskapande avtalet Open Skies kan enskilda länder genomföra observationsflygningar över andra länders territorium. Hittills har avtalet undertecknats av 27 länder.

Sverige vill ansluta sig till avtalet och stärker nu genom Försvarsmakten sin förmåga för att bli antagen som fullvärdig medlem.

Kamerautrustning för spaningsflygning inom Open Skies monterad i en kapsel på en engelsk C-130 Hercules.
Foto: André Caldenius

Rustningskontroll samt förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder utgör en central del av OSSE:s verksamhet och har en grundläggande betydelse för det konfliktförebyggande arbetet och för säkerheten i Europa. Bland de viktigaste överenskommelser som skett är de om begränsning av konventionella

stridskrafter i Europa (det s k CFE-avtalet), Open Skies-avtalet, Wiendokumentet om säkerhets- och förtroendeskapande åtgärder samt den s k Uppförandekoden.

CFE- och Open Skies-avtalen omfattar de stater som är medlemmar i Nato och de som ingick i Warszawapakten.

Open Skies-avtalet ger de deltagande

staterna rätt att genomföra omfattande spaningsflygningar över varandras territorier. Avtalet, som undertecknades 1992, har dock ännu inte ratificerats av tillräckligt antal stater. Bland dem finns Ryssland som ännu inte har ratificerat avtalet, men det väntas ske senare i år.

Hittills har 27 länder undertecknat avtalet, vilket måste ratificeras av minst 20 länder. Sex månader efter att avtalet trätt i kraft kan andra länder söka medlemskap. Sverige kan söka anslutning till avtalet när detta träder i kraft.

Sverige ansökte 1990 om att få delta i Open Skies, när förhandlingarnas tredje fas inleddes i Wien. Denna begäran blockerades av att Grekland krävde att alla ansökande skulle röstas in som ett block för att därmed garantera att Cypern skulle kunna anslutas. Turkiet krävde att varje ansökan skulle behandlas för sig för att kunna säga nej till Cypern. Därmed blockerades möjligheterna för Sverige och andra ansökande att komma med i Open Skies.

Hittills har Sverige varit observatör, vilket i praktiken inneburit att den svenska delegationen kunnat delta fullt ut i förhandlingarna i likhet med de fullvärdiga medlemmarna, dock utan rätt att formellt blockera beslut. Avtalet reglerar när, var och hur observationsflygningar kan ske. En förutsättning är att avtalet måste ha trätt i kraft. Efter en introduktionsfas på tre år ska alla områden vara öppna för Open Skies-flygningar inom de berörda ländernas territorier. De enda undantagen som tillåts är de som bestäms av flygsäkerhetsskäl. Kvoter för överflygningar baseras på landets storlek.

I avtalet regleras vilka typer av sensorer och kameror som är tillåtna, bl a optiska kameror, videokameror, SAR- och infraröda sensorer. Sensorernas kapacitet regleras genom bildupplösningens storlek för varje typ av sensor. För att kunna kontrollera att otillåtna sensorer inte används måste observationsflygplanet vara tillgängligt för inspektion.

Intensiv testverksamhet

Trots att avtalet ännu inte är formellt giltigt, sker ett omfattande samarbete i enlighet med avtalets principer. Bland annat har flygningar genomförts över ex Jugoslavien i syfte att stödja genomförandet av Dayton-avtalets bestämmelser om rustningskontroll. Avtalet har därmed visat sig vara ett viktigt förtroendeskapande instrument.

I medlemsstaterna pågår förberedelser inför att avtalet träder i kraft. Många länder gör en betydande ekonomisk satsning och testflygverksamheten är intensiv. Efter särskild överenskommelse mellan

berörda länder och med Open Skies-avtalet som grund, görs flygningar över något land av ett eller flera andra länder. Drygt 200 flygningar gjorde under 1998-99.

Sverige ska med

Sveriges avsikt är att bli en fullvärdig medlem i Open Skies. I juni 1999 beslöt regeringen att Försvarsmakten ska förbereda ett svenskt medlemskap inom Open Skies. Detta ska ske genom planering, utbildning av personal samt anskaffning av nödvändig utrustning. Målet var att Sverige senast i år ska kunna genomföra såväl aktiva som passiva träningsflygningar. Senast 2001 ska Sverige ha förmåga att som medlemsstat kunna verka inom ramen för ett ratificerat Open Skies-avtal.

Personal ur det svenska flygvapnet har hittills deltagit som observatörer vid andra länders flygningar. Exempelvis har flygningar med ryska och ukrainska flygplan bland annat i Storbritannien och Ryssland

Löjtnant Urban Dahlgren lägger ut en duk för kontrollfotografering. Foto: André Caldenius

med Polen och Finland som observatörer under 1999. Dessutom har en rysk spaningsflygning genomförts över Sverige (se nästa uppslag).

Detta är en bra början, men det återstår mycket arbete för att Försvarsmakten ska kunna svara upp mot regeringens och Open Skies-avtalets krav. Tiden är mycket knapp och det krävs mycket utbildning, iordningställande av framkallningsutrustningar samt en ny organisation.

Storbritannien och Finland stödjer

Under 2000 utbildas de svenska teamen på Open Skies-avtalet, fotoframkallning med kvalitetssäkring samt på direkt observationsflygutbildning.

Utbildningen kommer i huvudsak att genomföras av den brittiska Open Skies-organisationen. Sverige kommer att flyga i Storbritannien och det brittiska teamet med flygplan kommer att besöka Sverige. Sverige kommer då att få stöd av ett finskt Open Skies-team. Finland har under fyra år genomfört verksamhet inom Open Skies och har god förmåga.

För att Sverige ska nå samma kompetensnivå som exempelvis Finland krävs förståelse för Open Skies-verksamheten på alla nivåer inom Försvarsmakten. För att Försvarsmakten ska kunna anmäla till regeringen att vi har förmåga att tillträda Open Skies-avtalet krävs inledningsvis att samtliga ingående i teamen har en grundutbildning och förståelse för vad flygspaningsverksamhet innebär. ●

ARTIKELFÖRFATTAREN ÄR ÖVERSTELÖJTNANT OCH TJÄNSTGÖR I HÖGKVARTERET.

England använder ett turbopropflygplan av typ Andover för Open Skies-flygningar. Foto: Ulf Hugo

Det amerikanska flygvapnet använder en ombyggd Boeing 707 för Open Skies-fotograferingar. Foto: Ulf Hugo

Sveriges första uppdrag inom

Open Skies

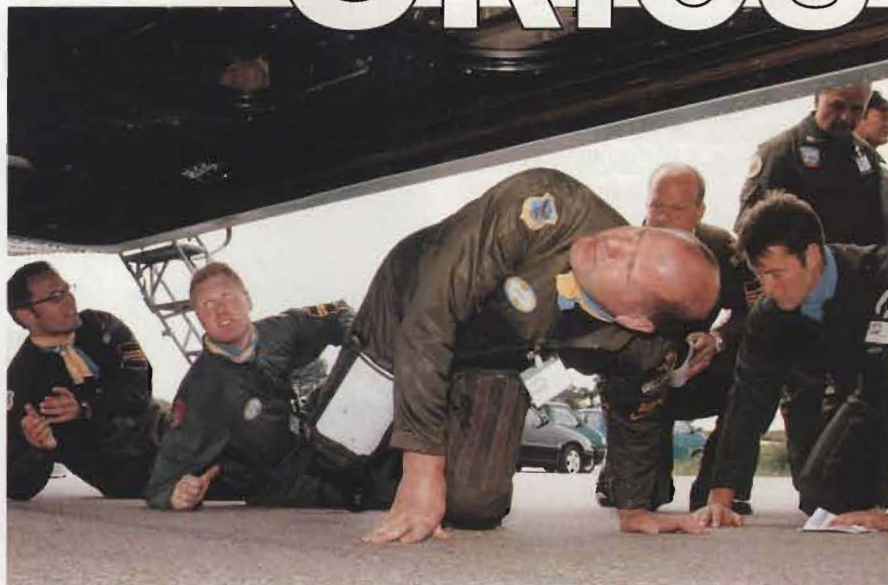
AV GÖRAN ENGDAR

Sveriges första uppdrag inom Open Skies genomfördes i somras vid F 16 i Uppsala. Det var Ryssland som gästade Sverige för en träningsflygning.

Genom ett bilateralt avtal mellan Sverige och Ryssland har en överenskommelse träffats om ett ömsesidigt utbyte av träningsflygningar inför ett eventuellt medlemskap i Open Skies. Avtalet innebär att länderna genomför en träningsflygning i respektive land. Ryssland genomförde den första observationsflygningen i Sverige under tiden 5 - 12 juli och Sverige genomför motsvarande uppdrag i Ryssland i oktober. Dessa träningsflygningar genomförs helt inom Open Skies-avtalets bestämmelser.

Det svenska teamet, som bestod av 15 personer, samlades vid F 16 för två dagars förberedelser innan det ryska teamet skulle anlända. För framkallning och hantering av filmen fanns flera frågor olösta, men detta klarades successivt ut med stöd från F 16.

I det ryska teamet ingick 21 personer. De kom direkt från Finland där motsvarande träningsflygning genomförts. Efter sedvanliga hälsningscermonier och presentation av respektive team vidtog genomgångar av program för uppdraget samt inspektion av det ryska flygplanet, en An-30B. Denna inspektion genomförs dels för att kontrollera att samtliga kameror varit plomberade under flygningen från Finland och dels för att kontrollera att flygplanet med utrustning stämmer överens med vad som angivits i förväg.

Efter det ryska spaningsflygplanets ankomst kontrolleras att all kamerautrustning är korrekt plomberad och av den typ som överenskommit i förväg. Närmast i bild överstelöjtnant Jan Andersson.

Foto: Peter Liander/Försvarets bildbyrå

Kamerautrustningen var korrekt plomberad konstaterar löjtnant Per Åhrlund.

Nästa dag vidtog "Demonstration Flight". Denna genomfördes mot ett mål som lags ut på fältet vid F 16 och syftet var att kontrollera att kamerornas prestanda överensstämde med specifikationen. Sam-

tidigt överlämnade det ryska teamet sin "Mission Plan" som var den planerade flygrouten under "Observation Flight".

Bra resultat

"Demonstration Flight" genomfördes i stort enligt tänkt plan med gott resultat. Medlemmar ur det svenska teamet medföljde under flygningen för att kontrollera att flygningen genomfördes planerligt. Filmen framkallades omedelbart efter landningen. Resultatet blev över förväntan beroende på att den ryska filmens kvalitet var bättre än vad tidigare erfarenhet av rysk film visat.

Det svenska teamet kontrollerade att den planerade routen överensstämde med avtalets bestämmelser. Detta innebar kontroll av routens längd, planerad flyghöjd och fotografering m m. Routens längd

Det ryska spaningsflygplanet av typ An-30B anländer till F 16 i Uppsala. Till höger en bild av interiören och dess kamerautrustning.

Foto: Peter Liander/Försvarets bildbyrå och André Caldenius

bestäms i avtalet i förhållande till landets geografiska storlek. I Sverige är cirka 140 mil tillåten flygsträcka medan det i Ryssland är tillåtet att flyga cirka 500 mil. Flyghöjden bestäms med hänsyn till kamerornas prestanda. I övrigt får flygningen genomföras var som helst inom hela landet. I detta fall hade dock Arlanda undantagits för att undvika risk för störningar i den civila flygtrafiken.

Fyra timmars flygning

Påföljande dag var det dags för "Observation Flight", d v s den "skarpa" flygningen. Flygningen tog fyra timmar och flögs på höjder mellan 1800-2000 meter. Routens sträckning framgår av illustrationen härintill. Vädret under routens östra delar var bra och fotografering kunde genomföras utan begränsningar. Under de västra delarna kunde däremot fotografering inte genomföras p g a för låg molnbas.

Ryssarna hade planerat att fotografera så mycket som möjligt och där vädret tillät gick kameran längs större delen av varje delsträcka. Under flygningen medföljde svenska representanter för att kontrollera att flygning och fotografering kunde genomföras på ett flygsäkerhetsmässigt säkert sätt och enligt planen och avtalet.

Framkallning av filmen visade på ett utmärkt resultat. Eftersom Sverige för när-

Granskning av bildresultatet.

Foto: André Caldenius

varande saknar kopieringsmöjligheter tog ryssarna med filmen hem till Ryssland för kopiering. Därefter skickas kopian till Sverige, eftersom båda nationerna enligt

avtalet ska ha var sitt exemplar av filmen.

Uppdragen har i allt väsentligt fungerat väl och med gott resultat. Detta var Sveriges första träningsuppdrag och flera länder har haft avsevärt flera övningstillfällen. Ryssarna, som har stor erfarenhet av ett flertal uppdrag hemma i Ryssland och utomlands, uttryckte sin uppskattning på vilket sätt Sverige genomförde denna första uppdrag. Det svenska teamets kunskaper om genomförande av Open Skies-uppdrag har ökat avsevärt och erfarenheter tas nu till vara för att ytterligare förbättra förmågan.

Nästa år, om Sverige undertecknar medlemskap i Open Skies, är det kanske dags för riktigt "skarpa" uppdrag. Då gäller det att stå väl rustad för att kunna leva upp till vad avtalet säger om hur en Open Skies-uppdrag ska genomföras. ●

ARTIKELFÖRFATTAREN ÄR ÖVERSTELÖJTNANT OCH TJÄNSTGÖR VID HÖGKVARTERET